

fotomuseum
den haag

28 februari 2024

Boris Mikhailov

Oekraïens dagboek

30 mrt. - 18 aug. 2024

[For English click here](#)



Uit de serie "National Hero", 1991

© Boris Mikhailov, VG Bild-Kunst, Bonn. Collection MEP, Paris.

Oekraïens dagboek is het grootse retrospectief in Nederland gewijd aan de Oekraïense fotograaf en kunstenaar Boris Mikhailov (Charkiv, 1938). Sinds de jaren 1960 toont Mikhailov op indringende wijze de tumultueuze veranderingen in zijn land. Met

opzet maakt hij gebruik van 'slechte fotografie' - het bewust vermijden van perfectie in techniek en compositie – om subtiel kritiek te leveren op de geïdealiseerde beelden van het leven in de voormalige Sovjet-Unie. In zijn compromisloze en pijnlijk realistische benadering legt hij de ineenstorting van het Sovjetrijk vast en de gevolgen daarvan voor het dagelijkse leven van de Oekraïense bevolking.

Door de huidige oorlog tussen Rusland en Oekraïne krijgt het werk van Mikhailov een hernieuwde relevantie. 'Oekraïens dagboek' is niet alleen een persoonlijk dagboek van één van de meest invloedrijke hedendaagse kunstenaars, maar ook een uniek en krachtig tijdsdocument van een land dat voortdurend een speelbal is in een geopolitieke strijd.



Uit de serie "Yesterday's Sandwich", 1966-68. © Boris Mikhailov, VG Bild-Kunst, Bonn. Courtesy Boris and Vita Mikhailov.

Eigen artistieke taal

Boris Mikhailov is opgeleid als ingenieur en heeft zich het fotograferen zelf aangeleerd. Halverwege de jaren 1960 krijgt hij een camera om een korte film te maken over de staatsfabriek waar hij werkt. In zijn vrije tijd begint hij met het maken van onder meer naaktfoto's en experimenteert hij met afdrukken in de donkere kamer. Als de KGB de donkere kamer binnenvalt worden de naaktfoto's ontdekt en wordt hij op staande voet ontslagen. Er waren strikte regels over wat je wel en niet mocht fotograferen in de Sovjet-Unie en naaktfotografie was niet toegestaan.

Na zijn ontslag besluit Mikhailov van fotografie zijn werk te maken. Hij verdient zijn geld door portretten te maken en in te kleuren, wat in die tijd in de mode was. Maar daarna eigent Mikhailov zich deze foto's toe om de kleurenteknik te conceptualiseren. Vaak gebruikt hij kitscherige kleuren om ze "mooier" te maken, waarmee hij impliciet de manier bespot waarop de Sovjetpropaganda alledaagse gebeurtenissen verheerlijkt. Deze eerste foto's zijn samengebracht in de serie *Luriki* en voelen voor Mikhailov aan als een Sovjet familie album.

Deze werkwijze blijkt exemplarisch voor hoe vrij Mikhailov met het medium fotografie omspringt. Van meet af aan hanteert hij een eigen artistieke taal die varieert in techniek, formaat en benadering om zo de dagelijkse realiteit in zijn land te documenteren. Ondanks dat het verboden was om op straat te fotograferen of tentoon te stellen.



*Uit de serie "Red", 1968-75. © Boris Mikhailov, VG Bild-Kunst, Bonn.
Courtesy Boris and Vita Mikhailov.*

Documentaire en conceptueel

Mikhailov weet als geen ander een brug te slaan tussen documentaire en conceptuele kunst. *Red* is hier een goed voorbeeld van. Deze serie brengt 71 foto's samen die van eind jaren 1960 tot eind jaren 1970 zijn genomen. In al deze foto's komt de kleur rood voor, een krachtig symbool van de communistische ideologie waarmee Mikhailov is opgegroeid.

Ook in *Yesterday's Sandwich* (1960-1970) creëert hij met foto's uit zijn privéleven en taferelen op straat een conceptuele laag. De diaserie kent een bijzondere ontstaansgeschiedenis. Toen Mikhailov per ongeluk een aantal van de dia's op zijn bed gooide, bleven er twee beelden aan elkaar kleven wat een bijzonder dubbelbeeld

opleverde. Vervolgens maakte hij meer combinaties en zette de diavoorstelling op de muziek van *The Dark Side of the Moon* (1973) van Pink Floyd, een album dat voor hem refereert aan het verloren paradijs.

Ineenstorting Sovjet-Unie

Mikhailov lijkt in de jaren 1980 voorzichtig te anticiperen op de naderende val van de Sovjet-Unie. Zijn foto's van de atletische jeugd en marcherende hoogwaardigheidsbekleders uit de serie *Sots Arts* (1975-1985) vielen binnen de regels van het fotograferen in het openbaar. Vervolgens ondermijnt Mikhailov de betekenis van deze beelden door ze met opzichtige tinten in te kleuren. Zo gaf hij vorm aan zijn frustratie en desillusie van de Sovjetidealen.

In latere series zoals *I am not I* (1992) en *National Hero* (1992) ondermijnde Mikhailov het geïdealiseerde beeld van de mannelijke held in de Sovjetcultuur. Het latere *Case History* (1997-1998) documenteert genadeloos de gevolgen van de Westerse invloeden die voorspoed zouden moeten brengen, maar het tegendeel bleek waar. In Oekraïne ontstond een nieuwe elite van miljonairs, terwijl een aanzienlijk deel van de bevolking in armoede raakte en het aantal daklozen dramatisch toenam.

Tentoonstelling

De tentoonstelling bevat werk uit 19 series die zijn gemaakt tussen de jaren 1960 en 2019. Te zien zijn twee video-installaties, monumentale werken, met de hand ingekleurde foto's en een serie als *Red* die bestaat uit meerdere beelden. Ook wordt aandacht besteed aan werk waarin Mikhailov fotografie en teksten combineert en vele fotoboeken die hij tijdens zijn carrière publiceerde.

De tentoonstelling is samengesteld door het MEP - Maison Européenne de la Photographie in Parijs, in nauwe samenwerking met Boris en Vita Mikhailov. Na Parijs was de tentoonstelling te zien in Palazzo delle Esposizioni in Rome. Na Den Haag zal de tentoonstelling nog doorreizen naar de Royal Danish Library in Kopenhagen.

Publicatie

Bij de tentoonstelling is de omvangrijke catalogus *From "blaue horse" till now days - 1965-2022* verschenen. In deze 576 pagina's tellende publicatie worden 27 series van Mikhailov samengebracht. De publicatie is uitgegeven door MEP en MÖREL Londen. Het boek is verkrijgbaar in de museumwinkel van Fotomuseum Den Haag.

Over Boris Mikhailov

Boris Mikhailov is één van de belangrijkste figuren in de internationale kunstwereld en heeft vele internationale prijzen ontvangen, waaronder de Goslar Kaiserring Award in 2015, de Hasselblad Award in 2000 en de Citibank Private Bank Photography Prize (nu de Deutsche Börse Photography Foundation Award) in 2001. Hij vertegenwoordigde Oekraïne twee keer op de Biënnale van Venetië, in 2007 en in 2017. Zijn werk is tentoongesteld in grote internationale musea, waaronder Tate

Modern in Londen, MoMa in New York en C/O Berlin in Berlijn. In 2021 werd zijn project *Temptation of Death* (2017-2019) bekroond met de Shevchenko National Prize, de eerste officiële erkenning van Mikhailov's werk in Oekraïne. Sinds 2000 wonen Boris en Vita Mikhailov deels in Charkiv en deels in Berlijn.

De tentoonstelling is samengesteld in samenwerking met MEP - Maison Européenne de la Photographie, Parijs. Curator: Laurie Hurwitz in samenwerking met Boris and Vita Mikhailov